

**TASVIRIY SAN'AT FANINING TA'LIM JARAYONIDA SHAXSNI ESTETIK
VA IJODIY RIVOJLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK AHAMIYATI**

Rayimkulova Zilola Komiljon qizi

Guliston davlat pedagogika instituti magistranti

e-mail: rayimkulovazilola6@gmail.com,

Ilmiy rahbar: Xamrayev Abubakir Faxriddinovich

Guliston davlat pedagogika instituti, "San'atshunoslik" kafedra katta o'qituvchisi

e-mail: sanat1962@mail.ru

Annotasiya: *mazkur maqolada tasviriy san'at fanining zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni, maqsad va vazifalari ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil etilgan. Tasviriy san'at ta'limi orqali o'quvchilarning estetik didi, badiiy tafakkuri, ijodiy qobiliyati hamda ma'naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirish imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, milliy va jahon san'ati namunalaridan foydalanish, fanlararo integratsiya va zamonaviy texnologiyalarning tasviriy san'at ta'limidagi ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari tasviriy san'at fanining barkamol shaxs tarbiyasidagi pedagogik salohiyatini ochib beradi.*

Kalit so'zlar: *tasviriy san'at, estetik tarbiya, badiiy tafakkur, ijodiy qobiliyat, badiiy-estetik madaniyat, ma'naviy tarbiya, san'at ta'limi, milliy madaniy meros.*

**ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА
«ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЕ ИСКУССТВО» В ЭСТЕТИЧЕСКОМ И ТВОРЧЕСКОМ
РАЗВИТИИ ЛИЧНОСТИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ**

Раимкулова Зилола Комилжон кизи

Магистрант Гулистанский государственный педагогический институт

e-mail: rayimkulovazilola6@gmail.com,

Научный руководитель: Хамраев Абубакир Фахриддинович

старший преподаватель кафедры «Искусствоведение»

Гулистанский государственный педагогический институт

e-mail: sanat1962@mail.ru

Аннотация: *в данной статье с научно-педагогической точки зрения анализируются место, цели и задачи учебного предмета «Изобразительное искусство» в современной системе образования. Раскрываются возможности развития у обучающихся эстетического вкуса, художественного мышления, творческих способностей, а также духовно-нравственных качеств посредством обучения изобразительному искусству. Обосновывается значение использования образцов национального и мирового искусства, междисциплинарной интеграции и современных образовательных технологий в преподавании изобразительного*

искусства. Результаты исследования свидетельствуют о высоком педагогическом потенциале учебного предмета «Изобразительное искусство» в формировании гармонично развитой личности.

Ключевые слова: *изобразительное искусство, эстетическое воспитание, художественное мышление, творческие способности, художественно-эстетическая культура, духовно-нравственное воспитание, художественное образование, национальное культурное наследие.*

**PEDAGOGICAL SIGNIFICANCE OF THE SUBJECT “FINE ARTS” IN THE
AESTHETIC AND CREATIVE DEVELOPMENT OF PERSONALITY IN THE
EDUCATIONAL PROCESS**

Rayimkulova Zilola Komiljon kizi

Master's student Gulistan State Pedagogical Institute

e-mail: rayimkulovazilola6@gmail.com,

Scientific supervisor: Khamraev Abubakir Fakhriddinovich

Senior Lecturer, Department of Art Studies

Gulistan State Pedagogical Institute

e-mail: sanat1962@mail.ru

Abstract: *this article provides a scientific and pedagogical analysis of the role, aims, and objectives of the subject “Fine Arts” within the modern educational system. It highlights the possibilities of developing students' aesthetic taste, artistic thinking, creative abilities, as well as their spiritual and moral qualities through fine arts education. The importance of using examples of national and world art, interdisciplinary integration, and modern educational technologies in fine arts teaching is substantiated. The research findings reveal the significant pedagogical potential of the subject “Fine Arts” in fostering the development of a well-rounded and harmoniously developed personality.*

Keywords: *fine arts, aesthetic education, artistic thinking, creative ability, artistic and aesthetic culture, spiritual education, art education, national cultural heritage.*

Bugungi globallashuv va ta'lim tizimining jadal rivojlanishi sharoitida shaxsni har tomonlama kamol toptirish masalasi ustuvor pedagogik vazifalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Mazkur jarayonda tasviriy san'at fani alohida ahamiyat kasb etib, o'quvchilarning estetik didi, badiiy tafakkuri, ijodiy qobiliyati hamda ma'naviy dunyosini rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi [1]. Tasviriy san'at insonning borliqni obrazli idrok etishi, atrof-muhit hodisalariga estetik munosabat bildirishi, his-tuyg'ularini badiiy ifodalashi va go'zallikni anglashida qadimdan muhim ijtimoiy-madaniy omil sifatida shakllanib kelgan [5]. Shu bois tasviriy san'at fanini o'qitish jarayoni nafaqat amaliy va

nazariy bilimlarni egallash, balki shaxsning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini tarkib toptirishga ham yo'naltirilgan murakkab pedagogik jarayon hisoblanadi.

Tasviriy san'at fanining mazmuni borliqni rang, chiziq, shakl, hajm va kompozitsiya kabi badiiy ifoda vositalari orqali obrazlarda aks ettirishga asoslanadi. Ushbu fan rangtasvir, grafika, haykaltaroshlik va amaliy san'at yo'nalishlarini qamrab olib, o'quvchilarda estetik idrok, kuzatuvchanlik, fazoviy tasavvur va obrazli fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi [9]. Tasviriy san'atning mohiyati shundaki, u o'quvchini atrof-muhitni shunchaki kuzatuvchi emas, balki uni tahlil qila oladigan, baholaydigan va badiiy talqin etadigan ijodkor shaxs sifatida shakllantiradi [10]. Bu jarayon o'quvchilarning intellektual salohiyati va ijodiy faolligini oshirib, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [3], [7]. Tasviriy san'at fanining asosiy maqsadi o'quvchilarda badiiy-estetik madaniyatni shakllantirish hamda ularning ijodiy qobiliyatlarini tizimli ravishda rivojlantirishdan iboratdir [11]. Ushbu fan orqali o'quvchilar san'at asarlarini ongli idrok etish, ularning g'oyaviy-badiiy mazmunini anglash, estetik baholash va tahlil qilish ko'nikmalarini egallaydilar [13]. Shu bilan birga, tasviriy san'at mashg'ulotlari o'quvchilarning didi, tasavvuri va estetik qarashlarini boyitib, ularni go'zallikka oshno etadi.

Tasviriy san'at fanining muhim vazifalaridan yana biri o'quvchilarni milliy va jahon madaniy merosi bilan tanishtirish, san'at durdonalarini qadrlashga o'rgatishdan iboratdir [2]. O'zbek tasviriy va amaliy san'ati namunalari orqali o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'usi, tarixiy xotira va milliy g'urur shakllanadi, jahon san'ati namunalari bilan tanishish esa ularda umuminsoniy qadriyatlarga hurmat va bag'rikenglik hissini rivojlantiradi [6]. Sharq mutafakkirlari tomonidan ilgari surilgan axloqiy-estetik g'oyalar ham tasviriy san'at ta'limida muhim metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin [12]. Tasviriy san'at fanining ta'limiy vazifalari o'quvchilarga san'atning nazariy asoslari va amaliy ko'nikmalarini egallash imkonini yaratishga qaratilgan bo'lib, ranglar uyg'unligi, kompozitsiya qonuniyatlari, perspektiva, yorug'-soya, shakl va proporsiya kabi tushunchalarni o'z ichiga oladi [4]. Rivojlantiruvchi vazifalar esa o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, tasavvuri, estetik idroki va kuzatuvchanligini oshirishga xizmat qiladi [8]. Tasviriy faoliyat jarayonida shaxsning obrazli fikrlashi, hissiy sezgirligi va estetik ehtiyoji kengayib boradi.

Tasviriy san'at fani jamiyatning madaniy taraqqiyotida muhim o'rin tutib, milliy va jahon madaniy merosini asrash, uni kelajak avlodga yetkazishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi [3]. Ta'lim jarayonida ushbu fan zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalari bilan uyg'un holda tashkil etilganda, o'quvchilarning ijodiy faolligi va mustaqil ishlash qobiliyati yanada ortadi [14]. Bugungi ta'lim jarayonida tasviriy san'at fanining o'rni nafaqat badiiy bilimlar tizimida, balki shaxsning umumiy madaniy va axloqiy rivojlanishida muhim komponent sifatida qabul qilinmoqda. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tasviriy san'at orqali o'quvchilar vizual idrok, ma'noni kontekstual anglash va ijodiy-geometrik fikrlash kabi murakkab psixologik jarayonlarni egallaydi [8]. Bu

jarayonlar nafaqat san'at asarlarini ishlab chiqish bilan cheklanib qolmaydi, balki o'quvchining kognitiv faoliyatini kengaytiradi hamda multidisipliner tafakkurning shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, tasviriy san'atning pedagogik ahamiyati uning shaxsning hissiy-psixologik holatini mustahkamlashdagi roli bilan izohlanadi. Badiiy-tasviriy faoliyat o'quvchilarda stressni kamaytirish, hissiy sezuvchanlikni oshirish va tashqi muhitga qayta munosabat bildirish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu o'rinda rang psixologiyasi, kompozitsiya muvozanati va san'at ijodiga oid boshqa nazariy qoidalar o'quvchilarning ichki holati bilan uzviy bog'liq jarayonlarni tartibga solidi [13]. Shu sababli pedagogik amaliyotda tasviriy san'at o'quvchilarning ruhiy barqarorligini ta'minlashda ham samarali vosita sifatida qo'llaniladi.

Tasviriy san'at fanining integrativ xususiyati uni boshqa fanlar bilan uzviy bog'lash imkonini beradi. Masalan, tarix fani bilan bog'liq mashg'ulotlarda san'at asarlari orqali madaniy va tarixiy kontekstlarni o'rganish o'quvchilarning tarixiy tafakkurini chuqurlashtiradi [4]. Geometriya va fizikadan olingan bilimlar tasviriy san'atda shakl va nisbati aniqlashda, chizmachilikda esa texnik ko'nikmalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi [7]. Bu multidisipliner yondashuv o'quvchilarning bilimlararo aloqalarni anglash qobiliyatini rivojlantiradi, ularni murakkab muammolarni hal etishda ijodiy yondashuvlarga yo'naltiradi.

Shuningdek, tasviriy san'at darslarida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tatbiq etish san'at ta'limini yanada samarali qiladi [3]. Raqamli dizayn, grafik dasturlar va onlayn resurslar orqali ijodiy jarayonlarni boyitish orqali o'quvchilarning texnologik savodxonligi hamda ijodiy innovatsiyalarni yaratish qobiliyati oshadi [14]. Bu esa san'at ta'limini zamon talablariga moslashtiradi hamda yoshlarni ijodiy iqtisodiyot sharoitida faol bo'lishga tayyorlaydi.

Bugungi kunda milliy madaniy merosni o'rganish ham tasviriy san'at ta'limi orqali amalga oshiriladi. O'zbek san'ati va xalq amaliy ijodining namunalarini tahlil qilish orqali o'quvchilar o'z milliy identifikatorini anglab yetadi, milliy estetika tamoyillarini chuqur idrok etadi va millatga xos badiiy ifoda shakllarini qadrlashni o'rganadi [2]. Bu jarayon shaxsning ma'naviy barkamolligini shakllantirishga, milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini mustahkamlashga xizmat qiladi [6]. Ushbu nuqtai nazarlar tasviriy san'at fanining pedagogik mohiyati va uning zamonaviy ta'lim tizimidagi funktsiyalarini yanada kengroq ijtimoiy-pedagogik kontekstda yoritib beradi. Bu esa tasviriy san'atni samarali tashkil etish orqali nafaqat bilim va ko'nikma berish, balki yosh shaxslarni ijodiy, estetik va axloqiy barkamol insonlar sifatida tarbiyalashning nazariy-asosiy platformasini shakllantiradi.

Qisqacha qilib aytganda, tasviriy san'at fani zamonaviy ta'lim tizimida shaxsni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Ushbu fan o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, badiiy tafakkurini rivojlantirish va ijodiy qobiliyatlarini yuzaga chiqarishda muhim o'rin egallaydi. Tasviriy san'at orqali

o'quvchilar borliqni obrazli idrok etish, atrof-muhit hodisalariga estetik baho berish va o'z fikr hamda his-tuyg'ularini badiiy ifoda etish ko'nikmalarini egallaydilar [9]. Bu jarayon shaxsning nafaqat ijodiy, balki intellektual va ma'naviy kamolotiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi [11]. Shuningdek, tasviriy san'at fanini o'qitish jarayoni o'quvchilarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhini shakllantirishga xizmat qiladi. Milliy tasviriy va amaliy san'at namunalari asosida olib borilgan mashg'ulotlar orqali o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'usi, tarixiy xotira va milliy o'zlikni anglash hissi mustahkamlanadi. Shu bilan birga, jahon san'ati durdonalarini o'rganish orqali o'quvchilar global madaniy makonga moslashish, estetik tafakkur doirasini kengaytirish va madaniyatlararo muloqotga tayyorlik kabi muhim kompetensiyalarni egallaydilar [2]. Tasviriy san'at fanining ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi vazifalarining uyg'un holda amalga oshirilishi o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini tizimli ravishda shakllantirish imkonini beradi. Rangtasvir, grafika, haykaltaroshlik va zamonaviy raqamli texnologiyalar bilan bog'liq mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning ijodiy faolligi, mustaqil fikrlashi va estetik idroki yanada rivojlanadi [14]. Ayniqsa, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tasviriy san'at ta'limiga integratsiya qilish o'quv jarayonining samaradorligini oshirib, o'quvchilarni innovatsion faoliyatga yo'naltiradi.

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, tasviriy san'at fanini ta'lim jarayonida samarali tashkil etish, uning mazmunini zamon talablariga mos ravishda boyitish hamda milliy va jahon san'ati yutuqlari asosida olib borish barkamol, ijodkor va ma'naviy yetuk shaxsni shakllantirishning muhim shartlaridan biridir. Shu bois tasviriy san'at fanining pedagogik imkoniyatlaridan to'laqonli foydalanish, uni boshqa fanlar bilan integratsiyalashgan holda rivojlantirish va amaliyotga tatbiq etish ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb vazifalardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Shuningdek, tasviriy san'at fanining pedagogik ahamiyati shundaki, u nafaqat individual ijodiy va estetik rivojlanishga, balki jamiyat madaniy muhitining shakllanishiga ham bevosita ta'sir qiladi. Ushbu fan orqali o'quvchilar nafaqat san'at asarlarini yaratish va baholash, balki ularni tarixiy, madaniy va ijtimoiy kontekstlarda tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shunday qilib, tasviriy san'at ta'limi multidisipliner yondashuvlar bilan boyitilganda, u o'quvchilarda tanqidiy tafakkur, ijodiy mas'uliyat va madaniyatlararo muloqot qobiliyatlarini shakllantiradi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash esa o'quvchilarning ijodiy jarayonlarda mustaqillik va innovatsion fikrlash ko'nikmalarini yanada kuchaytiradi, ularni global madaniy makonga moslashishga tayyorlaydi. Shu tariqa, tasviriy san'at fanini o'qitish orqali nafaqat shaxsning estetik va intellektual rivojlanishi, balki uning ijtimoiy mas'uliyati, madaniy qadriyatlarni anglash va milliy identifikatorni mustahkamlash imkoniyatlari kengayadi. Yakunda aytish mumkinki, tasviriy san'at ta'limi – bu zamonaviy pedagogikaning samarali vositasi bo'lib, u shaxsning ijodiy, intellektual, axloqiy va madaniy barkamolligini bir vaqtda rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, uni ta'lim jarayonida integratsiyalashgan va zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan boyitilgan

holda qo'llash, ta'lim sifatini oshirish va yosh avlodni ijodiy va barkamol insonlar sifatida tarbiyalashning muhim sharti hisoblanadi.

ADABIYOTLAR \ REFERENCES:

1. Pardaboevich, JN. (2023). Sharq mutafakkirlari merosidan ta'lim va tarbiyada foydalanish zarurati. Innovatsiyalar, ijodkorlik va san'at jurnali , 2 (3), 23-28. <https://jica.innovascience.uz/index.php/jica/article/view/108>.
2. Ibadullaeva , Z. ., & Jumaboev , N. . (2025). UZBEK NATIONAL ART AND ITS SCHOOLS. Журнал академических исследований нового Узбекистана, 2(2), 127–130. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/yoitj/article/view/68532>.
3. Pardaboevich J.N. O'QUVCHILAR IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNLOGIYALARNING O 'RNI //WORLD OF SCIENCE. – 2023. – T. 6. – C. 87-90.
4. Baxtiyarova, F. "MODERN TECHNOLOGIES IN DEVELOPING PROFESSIONAL CREATIVE ACTIVITY OF STUDENTS." Ilm-Fan Va ta'lim 1.1 (2023).
5. Jumaboev Nabi Pardaboevich. (2025). BEAUTY AND MORAL EDUCATION IN EASTERN PEDAGOGY: OPPORTUNITIES FOR APPLICATION IN THE PROCESS OF ARTISTIC EDUCATION. IQRO INDEXING, 16(01), 170-172. <https://worldlyjournals.com/index.php/IFX/article/view/12671>.
6. Pardaboevich J. N. THE APPLICATION OF EASTERN PHILOSOPHICAL AESTHETIC CONCEPTS IN ARTISTIC EDUCATION AND THEIR INTERPRETATION IN PEDAGOGICAL RESEARCH //PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI. – 2025. – T. 14. – №. 01. – C. 218-222.
7. Odiljon I., Gulnoza H. TALABALARNI CHIZMACHILIK DARSLARIDA IJODIY-KREATIV FIKRLASHGA O 'RGATISH //Elita. uz-Elektron Ilmiy Jurnal. – 2024. – T. 2. – №. 1. – C. 355-358.
8. Имомов F. . (2025). CHIZMACHILIK FANINING O'QUVCHILARNING SHAXSIY RIVOJIGA TA'SIRI. Свет науки, (10(45). извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/science-shine/article/view/102914>.
9. Khayrov, R. Z. U. . (2025). The Role of Drawing and Painting in the Training of Future Teachers of Fine Arts. International Journal of Formal Education, 4(7), 41–48. Retrieved from <https://journals.academiczone.net/index.php/ijfe/article/view/5420>.
10. Юсупова Ш. А., Жумабоев Н. П. ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИ ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРНИ ИЖОДКОРЛИККА ЎРГАТИШ //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 460-464.
11. Berikbaev, Alisher Alikulovich. "Development of competence skills of art education students." International Journal of Psychosocial Rehabilitation 24.4 (2020): 6984-6988.
12. MORAL AND AESTHETIC PRINCIPLES OF EASTERN THINKERS:

APPLICATION IN MODERN EDUCATION. (2025). International Journal of Artificial Intelligence, 5(05), 1489-1494.

<https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijai/article/view/4677>.

13. PEDAGOGICAL POTENTIAL OF COLORS AND ARTISTIC IMAGES IN DEVELOPING PATRIOTIC SPIRIT AMONG STUDENTS DURING FINE ARTS CLASSES. (2025). International Journal of Political Sciences and Economics, 4(12), 237-242. <https://doi.org/10.55640/>

14. IMPROVEMENT OF DIGITAL GRAPHICS AND DESIGN TECHNOLOGIES BASED ON NATIONAL ART HERITAGE. (2025). International Journal of Artificial Intelligence, 5(12), 1191-1196.

<https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijai/article/view/8822>